

Ruimte scheppen in de stad

Na een zorgvuldige transformatie kreeg Utrecht zijn voormalige hoofdpstkantoor terug als Bibliotheek Neude. Zecc en Rijnbott openden de introverte kolos en voorzagen de stad zo van ruim 10.000 vierkante meter publieke ruimte.

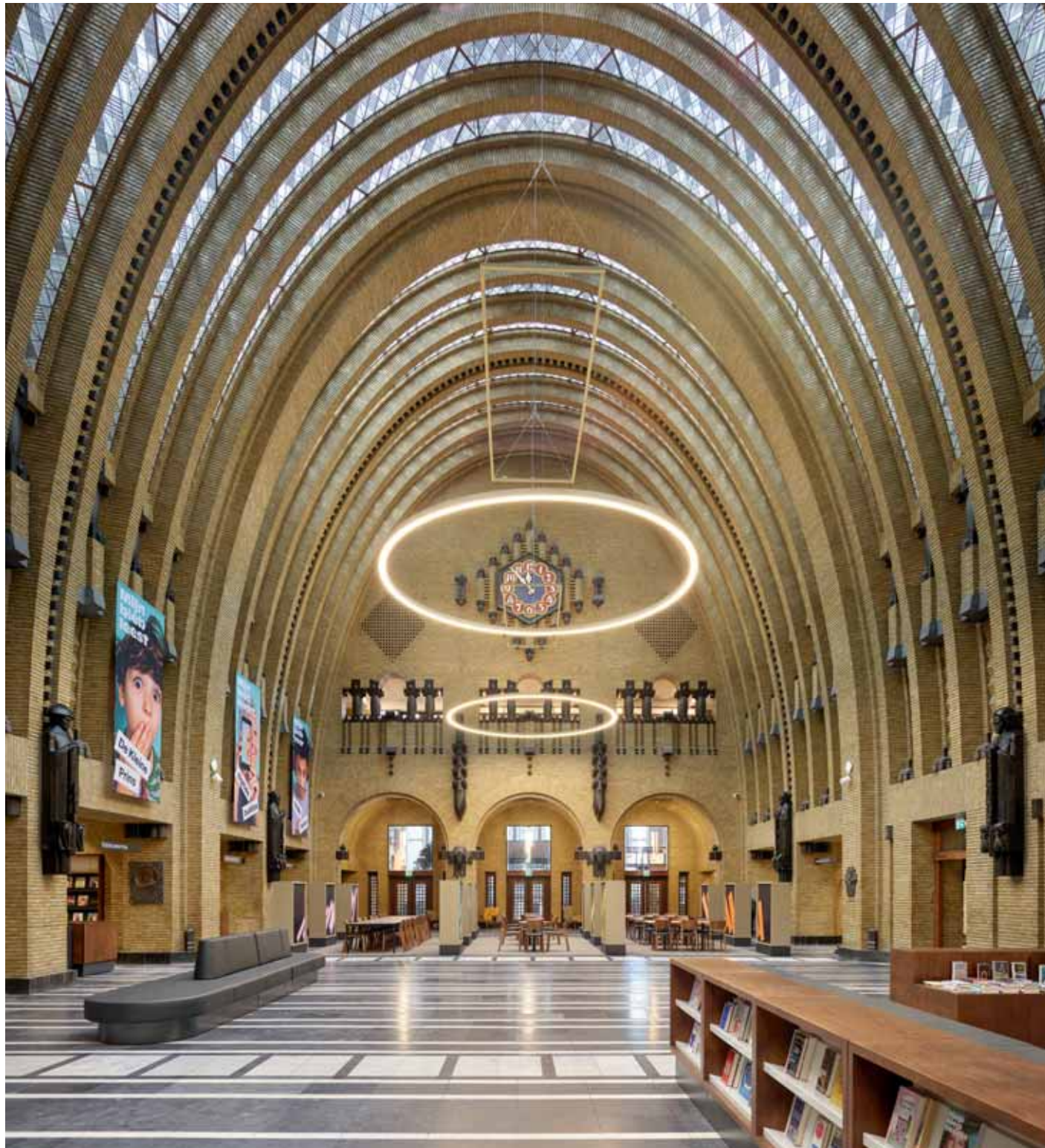

FOTO LINKS

Voor de transformatie was de centrale hal met zijn parabolische plafond en robuuste ornamenten het enige openbare deel van het gebouw.

FOTO BOVEN

Het voormalige postkantoor aan de Neude is een ontwerp van Joseph Crouwel in de stijl Amsterdamse School.

FOTO ONDER

In de centrale hal zijn bovenlichten gemaakt boven de historische deuren, die vroeger gesloten waren voor publiek. Die nieuwe lichtopeningen nodigen uit om op reis te gaan door de bibliotheek.

De nieuwe bibliotheek vormt in het centrum van Utrecht een openbaar toegankelijk 'eiland', een third place in een gebied waar retail en horeca dicht opeengepakt zijn. Met de toenemende commercialisering van de openbare ruimte groeit de behoefte aan dit soort plekken tussen thuis en werk, waar ruimte is voor verbinding, ontmoeting en uitwisseling. Dankzij het indrukwekkende vloeroppervlak kun je Bibliotheek Neude gerust een third place XL noemen. Rijnboutt was verantwoordelijk voor de herbestemming van het voormalige postkantoor, de cascoverbouwing en de nieuwbouw aan de Oudegracht. Zecc nam als architect voor het interieur en de casco doorbraken de taak op zich om de zee van ruimte in het gebouw te ontsluiten en geschikt te maken voor de nieuwe functie. Daarbij vormden de bijzondere kenmerken van het gebouw steeds het uitgangspunt.

Grandeur

Het voormalige postkantoor aan de Neude is een ontwerp van Joseph Crouwel in de Amsterdamse School stijl. Tegelijkertijd is het een on-Hollands gebouw, met zijn monumentale omvang

Bibliotheek Neude

Opdrachtgever **Bibliotheek Utrecht**

Architect **Zecc Architecten**; ontwerpteam **Bart Kellerhuis, Marnix van der Meer, Roy van Maarseveen, Koen Pörtzgen, Remco van den Broek, Marjo Langbroek, Jeroen den Hertog, Redmer Weijer, Mario van Kooij**

Kasten interieur **gerealiseerd i.s.m. Coors**

Maatwerk meubilair **Keijzers Bouw**

Los interieur **o.a. Gispén, Zeitraum**

Projectmanagement **Maar! Bouwmanagement**

Bamboe vloeren / kasten / etc. **Moso Bamboo, gelegd door D2 parket**

Gietvloeren **Boldit**

Verlichting **maatwerk (verschillende leveranciers)**

Stalen puilen / brandscheidingen **Janssen kozijnen**

Glazen systeemwanden studieruimtes **Plan Effect**

Aannemer **Jurriens**

Post Utrecht

Opdrachtgever **a.s.r real estate & MRP Development**

Architect **Rijnboutt**; ontwerpteam **Frederik Vermeesch, Mattijs Rijnboutt, Richard Zwagemaker, Jaap Hoving, Karianne**

Vandenbroucke, Bonnie Snoek, Kasia Bratek, Frans Damstra, Jakub Jekiel, Pieter Kramer, Joost Kettmann

Ontwikkelaar **MRP Development**

Projectmanagement **FiMek Estate**

BIM **HFB**

Constructie **Zonneveld ingenieurs**

Installaties **Deerns**

Bouwfysica/brandveiligheid **Peutz**

Bouwhistorie **Het Oversticht**

Kleurhistorie **Josefien & Co**

Aannemer **Burgland Bouw**

en de grandeur van zijn centrale hal. Voor de transformatie was deze geel betegelde ruimte met zijn parabolische plafond en robuuste ornamenten het enige openbare deel van het gebouw. "Het was een gigantische gesloten kolos in de binnenstad. Iedereen in Utrecht kende de hal, maar het gebouw had nog 8000 vierkante meter vloeroppervlak. Zoveel ruimte midden in de stad toegankelijk maken, dat was een enorme uitdaging voor ons", zegt architect Bart Kellerhuis, ceo van Zecc. "Wij zijn met drie andere bureaus gevraagd voor de pitch. Het was een voordeel dat wij in Utrecht zitten. Het gebouw is een icoon, ik ben blij dat wij de opdracht hebben verkregen. Toen wij erbij kwamen, was Rijnboutt al bezig met het casco. Wij hebben vanaf dat moment samengewerkt met Frederik Vermeesch van Rijnboutt. Wij doen zowel interieur als exterieur van projecten, wij denken na over de organisatie van het gebouw. Je begint dan toch eerst met de logistiek. Rijnboutt gaf ons ook de ruimte, zij waren al bezig met het exterieur en de uitbreiding."

Ingrepen

Waar Rijnboutt bezig was het gebouw te ontsluiten naar de omgeving, creëerde Zecc logische verbindingen in het

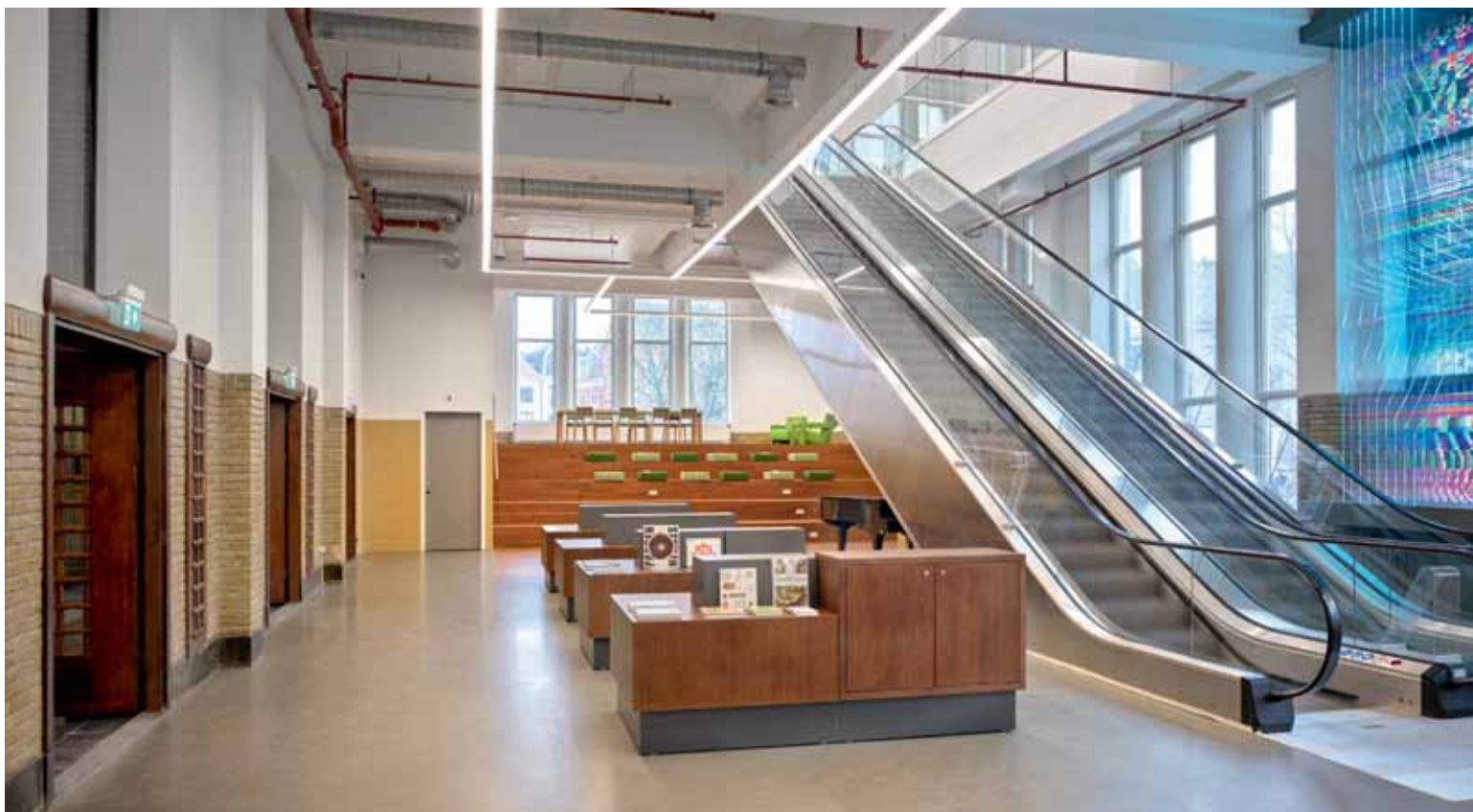

FOTO BOVEN

Door de grote vrije hoogte in de ruimten om de centrale hal konden insteekvloeren worden toegevoegd, vaste meubels of zoals hier een podiumelement, om zo intieme plekken te creëren en spannende ruimtes te maken.

FOTO MIDDEN

In de uitbreiding bevinden zich het auditorium en de brasserie, met uitzicht op de Oudegracht.

FOTO ONDER

De uitbreiding is door Rijnboutt ingebed tussen de twee vleugels van het postkantoor.

interieur. Kellerhuis: "In onze visie draaide het vooral om verbinding: een bibliotheek is een plek voor iedereen, en moet inclusief zijn. We hebben deze verbindingen ook letterlijk tot uitdrukking gebracht in de doorbraken binnen het gebouw. De belangrijkste ingrepen zijn in de centrale hal gedaan. Daar hebben we bovenlichten gemaakt boven de historische deuren, die vroeger gesloten waren voor publiek. Die nieuwe lichtopeningen begeleiden je naar de zijvleugels en nodigen je uit om op reis te gaan door de bibliotheek." Spectaculaire roltrappen brengen bezoekers naar de hoger gelegen etages. Door de grote vrije hoogte in de ruimten om de centrale hal konden in een aantal vertrekken insteekvloeren worden toegevoegd, podiumelementen of vaste meubels om zo intieme plekken te creëren en spannende ruimtes te maken. "We hebben nieuwe openingen in de wanden rond de centrale hal gemaakt, zodat bezoekers zich naar de verschillende ruimtes kunnen begeven en zich kunnen oriënteren in het gebouw. Dankzij doorbraken in de plint komt er meer daglicht binnen. De doorbraken op de bovenverdiepingen bevinden zich op de hoeken, daar hebben we zijlichten gemaakt die verspringen in het vlak van de muur."

FOTO BOVEN

De kapverdieping huisvest nu de jongerenafdeling van de bibliotheek. Zecc maakte hier onder de houten kap het Stadss-tudiehuis, met nieuwe dakramen.

FOTO ONDER

Het interieurontwerp van Zecc sluit aan bij de structuur van het gebouw. De bestaande lambriseringen bepaalden mede de hoogte van het schilderwerk en de kasten, die overwegend haaks op de gevel staan om zoveel mogelijk daglicht binnen te laten.

Verbinding en ontmoeting

Een bezoek aan de bibliotheek begint in de grote hal, die met zijn ornamentiek een overweldigende indruk maakt. Kellerhuis: “We wilden ingetogen omgaan met dit bijzondere interieur, de bestaande kwaliteit laten spreken.” De ruimte is een ontmoetingsplek in meerdere opzichten: niet alleen komen jong en oud, studenten en werkenden hier samen, de hal vormt ook een samensmelting van verleden en heden dankzij de combinatie van historische elementen en moderne kunst. Op de tweede verdieping bevindt zich een tweede aanlandpunt in de vorm van de servicebalie, te bereiken via een transparante, ruimtelijke route. Deze verdieping is in zijn geheel in gebruik bij de

FOTO BOVEN

Zecc paste voor het interieur neutrale tinten toe. Kleur is alleen toegevoegd in los meubilair, tapijten en kussens zoals hier op de kinderafdeling met verdiepte voorleesruimte en entresol met atelier.

FOTO ONDER

Om hoogte te behouden zijn geen vaste plafonds toegepast. De basisverlichting zit in rechthoekige hangende kaders, waarboven de installaties liggen. De verlichting werkt als visueel plafond, en creëert intimiteit.

je op de zolder door de nieuwe ramen naar buiten kijkt, heb je ineens een geweldig uitzicht over de binnenstad. Dat is de grootste verrassing, want je kon vroeger nergens naar buiten kijken. Het postkantoor was in zichzelf gekeerd, met de hal als middelpunt en in de rondgangen nissen die met de centrale hal in verbinding staan. De kwaliteit van deze heldere, dominante structuur hebben we in het hele gebouw behouden en zelfs versterkt. Met nieuwe doorzichten en extra doorgangen tussen de leeszalen hebben we een natuurlijke omloop gecreëerd die telkens een ander uitzicht over de binnenstad biedt.”

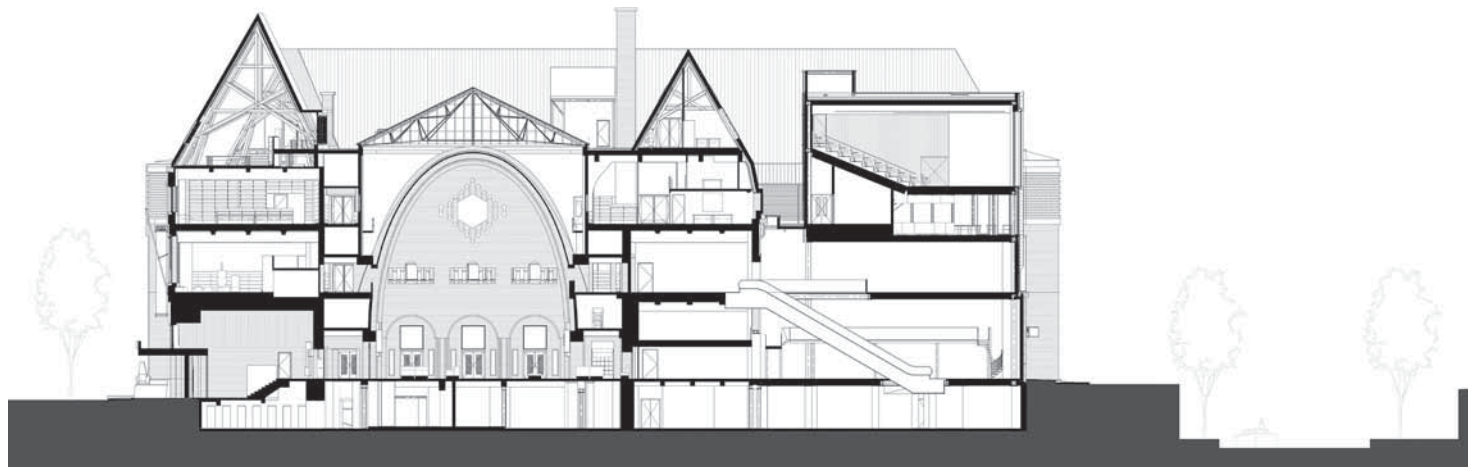
bibliotheek. De brasserie en het auditorium bevinden zich in de uitbreiding, door Rijnboutt ingebed tussen de twee vleugels van het postkantoor. Vanuit dit nieuwe deel heb je uitzicht op de Oudegracht en op de monumentale trappenhuisen, die nog in gebruik zijn.

De kapverdieping van het gebouw huisvest nu de jongerenafdeling van de bibliotheek. Waar vroeger centralisten de telefoonverbindingen tot stand brachten, is nu plaats voor ontmoeting. Kellerhuis: “Tijdens het strippen ontdekten we hier de bijzondere houten kapconstructie, die wilden we laten zien. We hebben hier onder de houten kap een verdiepte studiezaal gemaakt, waar je omheen loopt in plaats van doorheen. Als

Menselijke maat

Het interieurontwerp van Zecc sluit aan bij de structuur van het gebouw. Kellerhuis: “We hebben de bestaande lambriseringen gebruikt als thema. Ze benadrukken de menselijke maat en bepaalden mede de hoogte van het schilderwerk en de kasten. De kasten hebben we overwegend haaks op vensters in de gevel geplaatst zodat ze het daglicht niet tegenhouden.” Omdat het oorspronkelijke interieur zo uitgesproken was, koos Zecc waar nodig voor ingetogen toevoegingen. Een mooi voorbeeld zijn de lampen in de centrale hal. Kellerhuis: “De oorspronkelijke verlichting bestond uit vier gigantische schijnwerpers helemaal bovenin de ruimte. We wilden verlichting die zowel up- als downlight was en we hebben in die parabolische hal

gekozen voor een ronde vorm. Qua indeling hebben we in de hal drie flexibel in te delen plekken gedefinieerd. Dat was nodig, omdat de ruimte af en toe verhuurd wordt voor evenementen. We hebben op de monumentale vloer eilanden gemaakt met tapijten en meubels. In de rest van het gebouw hebben we ook voor neutrale tinten gekozen, kleur hebben we alleen toegevoegd in losse onderdelen als zittingen en kussens. Houten elementen zoals de kasten zorgen voor warmte. De kleur hout verandert van donker naar licht, naarmate je hoger in het gebouw komt.” Vanwege het beperkte budget paste Zecc veel repetitie toe in het meubilair. Kasten hebben bijvoorbeeld dezelfde vorm, maar zijn in verschillende houtsoorten uitgevoerd. Door lagere boekenkasten in het midden te plaatsen en hogere kasten langs de wanden, blijven het overzicht en de ruimtelijkheid bewaard. Om hoogte te behouden zijn geen vaste plafonds toegepast. “De basisverlichting zit in rechthoekige hangende kaders, waarboven de installaties liggen. De verlichting werkt als visueel plafond, en creëert intimiteit. We hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van daglicht, zo zijn er langs de gevel veel zitplekken. Bij de studieplekken hebben we leesverlichting toegevoegd.”

Voor het losse meubilair is gezocht naar Nederlands ontwerp, waarbij uiteraard mocht de Utrecht stoel van Rietveld niet ontbreken. Op bepaalde plekken is gekozen voor specials.

Zorgvuldig

Dankzij de doordachte bouwkundige ingrepen en het ingetogen interieur is Zecc erin geslaagd het programma in te passen en daarbij tegelijkertijd de bestaande kwaliteiten van het monument te versterken. Kellerhuis: “Voor ons was het de eerste keer dat we een bibliotheek ontwierpen, en dit was ook meteen een enorm vloerooppervlak. Het programma was heel divers, met de theaterzaal, kleinere zalen en een kinderboekenafdeling. Toch vormden de installaties eigenlijk de belangrijkste opgave in dit project.

Daar ben je een groot deel van de tijd mee bezig. Het mooie is dat zich in de omloop oorspronkelijk al een dubbele verdieping bevond, waarvan je de helft kunt gebruiken voor installaties en de helft als verkeersruimte. Van deze indeling hebben wij natuurlijk ook dankbaar gebruik gemaakt!”

Het uitgesproken karakter van de architectuur betekende, dat het gemakkelijk zou zijn geweest om de plank mis te slaan bij het interieurontwerp. Kellerhuis: “Iedereen had een mening over dit gebouw, we kregen vaak de vraag wat je aan zo’n bijzonder interieur nog kon verbeteren. Joseph Crouwel heeft negentig procent van het gebouw ontworpen, je moet voortdurend afwegen wat je wilt toevoegen aan zo’n icoon. Maar als je het zorgvuldig doet, wordt het goed.”

www.zecc.nl, www.rijnbout.nl

BOVEN
Doorsnede.

LINKSONDER
Plattegrond begane grond.

MIDDENONDER
Plattegrond eerste verdieping.

RECHTSONDER
Plattegrond derde verdieping.

